

Kas arsti kutsealane autonoomia on tänapäeval ohustatud?

Väino Sinisalu – Eesti Arst

Väino Sinisalu

Kutsealane autonoomia ja arstieetika on arsti igapäevatöö loomulik osa ning igapäevaselt me selle üle ei arutle. Ometigi on maailmas oluliselt muutunud ka arsti töö ja nõudmised sellele. Ka kutsealase sõltumatus tõlgendused on muutustes. Seepärast on igati tervitatav 2015. aasta Eesti arstide päevade korraldajate otsus võtta päevakorda professionaalse autonoomia probleemistik ja pühendada sellele terve esimese päeva ennelõunane sektsioon.

Sektsiooni juhatas arstide liidu eetika-komitee liige Indrek Oro, kes avaettekandes puudutas kutsealase autonoomia üldist probleemistikku tänapäeval. Soome Arstide Liidu (SAL) tervishoiupoliitika nõunik selgitas oma ettekandes selle probleemi käsitlust Soomes. SAL on algatanud kaheaastase projekti „Arsti autonoomia Soomes, hetkeseis ja tulevik“. See tööühm tahab selgitada, mis on üldise arsti kutsealane autonoomia, kuidas seda tänapäeval käsitletakse ja millised on suundumused tulevikuks. Kavandatud on probleemi igakülgne süstemaatiline käsitlus, kus professionaalne autonoomia tähendab seda, et arstikond määrab reeglid, kuidas eriala peab tegutsema ühiskonna parimates huvides. Rõhutatatakse, et hädavajalik on arstikonna ja ühiskonna vastastikune usaldus ning arstikond peab selle ära teenima. Samas on tänapäeval hulk arsti autonoomiat kitsendavaid tegureid. On üksjagu töö kvaliteeti, patsiendi ohutust, ravi kulutõhusust nõudvaid regulatsioone, samas on arstiabi tiimitöö ning see ahendab iga konkreetse arsti sõltumatust, patsiendi osa raviprotsessis on suurenenud, ka patsiendil on oma autonoomsed õigused, talle on vabalt kättesaadav info haiguste ja nende ravi kohta, ta esitab ise nõudmisi uuringuteks ja raviks. Arstide kliinilist tegevust püütakse reguleerida mitmesuguste ravijuhenditega, mis aga alati ei taga ravi

efektiivsust, vaid teenivad kulutõhusust. Soomes arvatakse, et käimasolev projekt vallandab ühiskonnas diskussiooni arsti suhtest ühiskonna, tervishoiusüsteemi ja patsientidega ning soodustab sellega arstiabi arengut tervikuna.

Advokaat Villu Otsmann analüüsis arsti autonoomiat õiguslikust vaatenurgast. Eesti seadustes ei ole defineeritud arsti sõltumatust, ehkki juristi vaatevinklist on autonoomia võim oma kutsealaste valikute üle. See eeldab arstikonna iseregulatsiooni. Põhiseaduses on sätestatud iga inimese õigus tervise kaitsele ning see eeldab ka arsti motivatsiooni patsienti ravida ja arstil on motivatsioon selleks, kui ta saab oma otsustustes olla autonoomne. Võrreldes advokaadiga, kelle tegevus peab põhinema seadusel, peab arsti tegevus põhinema teadusel. V. Otsmanni arvates on Eestis puudulikult reguleeritud arstikutse saamine ja selle peatamine või äravõtmine. See tuleks lahendada professioni sees. Väärrib arutlust teema kutsealane enesemääramisõigus versus riigi regulatsioon.

Tänapäeva arst peab eluaeg õppima tundma teaduse saavutusi ja neid ellu viima. Siinkohal abistavad ravijuhendid. Mis on aga nende tähendus – kas arst peab neid kohustuslikult järgima nagu kokaraamatut, kas nendest kinnipidamine on kvaliteedi näitaja, kas nende mittejärgimine on arstlik viga? Neis küsimustes ei ole meil sisulist arutelu olnud ega ole ka üldtunnustatud seisukohti. Neurokirurg Andres Asser demonstreeris oma ettekandes, et ravijuhendites ei saa alati olla lõplik tõde ja neist ei saa kinni pidada kui kokk kokaraamatust.

Kokkuvõttes, arsti autonoomia muutub küll ajas, kuid see on ühiskonnale alati vajalik. Arsti autonoomiat saavad ohustada ainult arstid ise, kui nad unustavad Hippokratese vande.